

بسم الله الرحمن الرحيم

قافله عشق

ویژه‌نامه به مناسبت «اربعین حسینی»

تهیه شده در مرکز ملی پاسخگویی به پرسش‌های دینی نمایندگی اصفهان
وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان

۱. اولین فردی که با پای پیاده به کربلا برای زیارت اربعین مشرف شد، چه کسی بود؟
۲. پیاده‌روی برای چه اموری مستحب شمرده شده است؟
۳. آیا منظور از خطوه در روایت قدم‌های زائر از محل اقامت در کربلا تا حرم نیست؟ و اصلاً سفارشی به پیاده‌روی نشده باشد؟
۴. آیا از علمای طراز اول شیعه سابق بر این با پای پیاده به زیارت اربعین مشرف شده‌اند؟ یا این رسم جدید است؟
۵. نیت زائر باید چگونه باشد؟ «بخشش گناهان»، «رفع تکلیف»، «دعا و عزاداری» و ...
۶. زیارت امام حسین علیه‌السلام در زندگی انسان چه تأثیراتی دارد؟
۷. در زیارت امام حسین (علیه السلام) چه خصوصیتی وجود دارد که این همه ثواب برای آن بیان می‌شود؟ مثلاً در روایات آمده «زیارت قبر امام حسین مانند زیارت خداست»
۸. آیا زیارت دسته‌جمعی میلیونی اربعین می‌تواند تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مثبتی هم داشته باشد؟
۹. زیارت با پای پیاده در مسیرهای طولانی چه پیامی دارد؟
۱۰. محورهای اصلی زیارت اربعین چیست؟
۱۱. حکم قرائت زیارت اربعین چیست؟ مستحب یا واجب؟
۱۲. آیا زیارت کربلا در حال خوف و ترس جایز است؟
۱۳. با اینکه خلفا و حکام ستمگر، طی دوران مختلف، چندین مرتبه حرم حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) را با خاک یکسان کرده و به آب بستند، آیا مکان حرم مطهر و قبر کنونی، جایگاه اصلی و مدفن حضرت امام حسین (علیه السلام) است؟ از چه راهی این مطلب اثبات می‌شود.
۱۴. محدوده حرم سیدالشهداء (علیه السلام) در زمان فعلی کجا است؟
۱۵. بعضی می‌گویند: «قبل از اذان صبح در حرم امام حسین (علیه السلام) بوی سیب به مشام می‌رسد» آیا این مطلب صحیح است؟

۱۶. چه اسراری در زیارت اربعین امام حسین(علیه السلام) نهفته است که به فرموده امام عسکری(علیه السلام) این زیارت از نشانه‌های مؤمن به شمار می‌رود؟

۱۷. آیا به مشقت افتادن برای زیارت اربعین جایز است؟

۱۸. با توجه به اینکه در مسیر زیارت، مردان و زنان به صورت مختلط و پیاده در مسیری طولانی هستند. و اختلاط با نامحرم کاری حرام و زیارت امری مستحب است، آیا ترک پیاده‌روی افضل نیست؟

۱۹. آمارها حاکی است که در سال ۱۴۳۴ قمری، شش هزار موکب برای پذیرایی از زائران برپا شد (که این مواکب هزینه‌ای بالغ بر ۱۵۰ میلیارد تومان را در برداشته است) نظر به هزینه‌های هنگفت این سفر زیارتی، بهتر نیست این هزینه برای مخارج فقراء مصرف شود؟

۲۰. با توجه به اینکه در دین اسلام حضور زنان در جامعه برای تردد به مساجد مکروه دانسته شده و ماندن در خانه را ترجیح داده، آیا استحباب زیارت برای زنان نیز هست؟

پاسخ این سؤالات همراه با جزئیاتی از واقعه اربعین حسینی را می‌توانید در ادامه مطلب مطالعه فرمایید:

۱. اولین فردی که با پای پیاده به کربلا برای زیارت اربعین مشرف شد، چه کسی بود؟

«اولین زائر امام حسین علیه السلام با پای پیاده در اولین اربعین»

جابر بن عبدالله انصاری (ره) صحابی جلیل القدر رسول اعظم دارد. او برای اولین بار با پای پیاده از مدینه به کربلا آمد و به زیارت امام حسین (علیه السلام) توفیق یافت. (محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۳۳۴). این سنت مقدس پیاده روی برای زیارت امام حسین (علیه السلام) از روزگار امامان (علیه السلام) وجود داشته است و ائمه (علیهم السلام) می فرمودند: هر کس پیاده به زیارت امام حسین (علیه السلام) برود، پاداشی چنین و هر کس سواره برود، پاداشی چنان خواهد داشت.

مردم عراق نیز از گذشته های دور، پیاده به زیارت حرم ائمه (علیهم السلام) می رفتند و این سنت تا امروز ادامه داشته و بارزترین پیاده روی ها، پیاده روی اربعین حسینی است. البته نظام بعثی عراق در دوره حکومتش مانع پیاده روی اربعین شد؛ ولی مردم این سنت را مخفیانه ادامه دادند؛ همچنین در ایران و سوریه این سنت ادامه یافت.

در اربعین، اهل بیت امام (علیه السلام) پس از تحمل رنج ها و آزار فراوان از شام به کربلا بازگشتند. شیعیان در تأسی به اهل بیت (علیهم السلام) در این روز پیاده به زیارت مشرف می شوند.

۲. پیاده روی برای چه اموری مستحب شمرده شده است؟

استحباب پیاده روی به سوی مساجد؛ (شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۰۱).

استحباب پیاده روی در تشییع جنازه؛ (شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۴۵۵).

استحباب پیاده روی امام هنگام رفتن به مصلا در نماز عید؛ (شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۱۵۲).

استحباب پیاده روی برای حج و عمره؛ (شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۷۹).

استحباب پیاده رفتن به رمی جمرات؛ (شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۵۹).

استحباب پیاده رفتن به زیارت مؤمن؛ (شیخ صدوق، ثواب الاعمال، ص ۲۹۳).

استحباب پیاده رفتن به زیارت امام حسین علیه السلام. (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۳۹)

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ جَمِيعاً عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي عَثْمَانَ عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ النَّهَوَنْدِيِّ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ تُوَيْرِ بْنِ أَبِي فَاخْتَةَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا حُسَيْنُ مِنْ خَرَجٍ مِنْ مَنْزِلِهِ يُرِيدُ زِيَارَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع - إِنْ كَانَ مَاشِيًا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَسَنَةً وَ حَطَّ بِهَا عَنْهُ سَيِّئَةٌ حَتَّى إِذَا صَارَ بِالْحَائِرِ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ وَ إِذَا قَضَى مَنَاسِكَهُ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْفَائِزِينَ حَتَّى إِذَا أَرَادَ الْإِنْصِرَافَ أَتَاهُ مَلَكٌ فَقَالَ لَهُ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ رَبُّكَ يُقْرِنُكَ السَّلَامَ وَ يَقُولُ لَكَ اسْتَأْنَفَ فَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا مَضَى.

۳. آیا منظور از خطوه در روایت قدم‌های زائر از محل اقامت در کربلا تا حرم نیست؟ و اصلاً سفارشی به پیاده‌روی نشده باشد؟

آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی:

این حرف کاملاً مخالف با روایات است. از روایات استفاده می‌شود که این ثواب برای هر زائری است که از هر نقطه‌ای به کربلا برود ولو هزاران فرسنگ فاصله داشته باشد. این طور نیست که مختص زواری باشد که در کربلا حضور یافته‌اند. چون در بعضی از روایات عبارت «من منزله» را دارد، نظیر «من خرج من منزله یزید زیاره الحسین بن علی (علیهما السلام) إن کان ماشياً کتب الله له بكل خطوه حسنة»، منزل در اینجا یعنی از وطن خودش و جایی که در آن زندگی می‌کند نه در مکانی که در کربلا استقرار پیدا کرده است. در همین باب استحباب مشی روایات فراوانی وجود دارد. (<http://www.khabaronline.ir>)

۴. آیا از علمای طراز اول شیعه سابق بر این با پای پیاده به زیارت اربعین مشرف شده‌اند؟ یا این رسم جدید است؟

آنچه در بررسی‌های تاریخی به دست آمده این است که ائمه (علیهم السلام) برای زیارت پیاده خانه خدا هم توصیه کرده‌اند و هم عمل، علاوه بر این، روایات متعددی درباره پیاده رفتن (ماشياً) به زیارت امام حسین (علیه السلام) وجود دارد و جالب آنکه این رسم از همان بدو وقوع واقعه عاشورا مرسوم شده که زیارت جابر و عطیه کوفی و بعد کاروان اسراء شاهی است بر این مدعا.

بعد از آن تا زمان مرحوم محدث نوری این امر تقریباً مسکوت ماند و مرسوم نبود تا چهار پنج قرن قبل که سنت پیاده رفتن از نجف به کربلا در ایام اربعین احیاء شد و علمای حوزه‌های علمیه نجف، کاظمین و سامرا این امر را رسم کردند به گونه‌ای که شب‌های جمعه در طول سال حوزه‌های علمیه برای زیارت سیدالشهدا (علیه السلام) تعطیل می‌شد.

از جمله این علماء شیخ انصاری، آخوند خراسانی و ... تا می‌رسد به علمای معاصری که اکنون در قم حضور دارند غالباً سابقه زیارت اربعین با پای پیاده را دارند.

خاطره‌ای از آیت‌الله مکارم شیرازی نیز نقل شده که گفته بودند در سال‌هایی که در نجف تحصیل می‌کردیم برای زیارت اربعین راهی شدیم و تعجیل داشتیم برای رسیدن به کربلا، در راه به جایی که محل میزبانی از مهمانان بود رسیدیم و میزبان تأکید داشت که ما آنجا بمانیم در حالی که این توقف با برنامه‌ریزی ما همخوانی نداشت، نهایتاً میزبان برای نگاه داشتن ما به زور متوسل شد!!

بنابراین، این پیاده‌روی امر جدیدی نیست و سابقه طولانی دارد، گرچه عظمت امروزی که روشنگری جهانی را به برکت انقلاب اسلامی همراه با خود دارد شاید نداشته است چراکه امروز دیگر همه دنیا اعم از مسلمان و غیرمسلمان «اربعین» را می‌شناسند!

۵. نیت زائر باید چگونه باشد؟ «بخشش گناهان»، «رفع تکلیف»، «دعا و عزاداری» و...

یکی از نکاتی که در استحباب زیارت امام حسین (علیه السلام) هست این است که تأکید شده این زیارت را از روی حبّ به رسول خدا (ص)، امیرالمؤمنین (علیه السلام) و فاطمه زهرا (س) انجام دهید. این عجیب است که چه سرّی در این مطلب وجود دارد. انسان وقتی می‌خواهد امام حسین (علیه السلام) را زیارت کند حبّاً لرسول الله و امیرالمؤمنین و فاطمه زهرا (علیهم السلام) باشد. همچنان که امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید «روز قیامت ندا می‌شود زائرین حسین (علیه السلام) کجا هستند؟» ببینید این چه عنوان عجیبی است که در روز قیامت خود زائر امام حسین بودن موضوعیت دارد مثل این الرجیون. «عده بسیار زیادی برمی‌خیزند از آن‌ها سؤال می‌شود شما از زیارت امام حسین (علیه السلام) چه چیز اراده کردید؟»

گاهی اوقات قصد ما از زیارت این است که دو رکعت نماز در حائر بخوانیم و حاجتمان را بگیریم، گرفتاری‌هایمان را حل کنیم، این‌ها درست است اما آنچه مهم است این است که انسان همان‌طور که گاهی (بلا تشبیه) به فرزند یک بزرگی اظهار ارادت می‌کند تا به آن بزرگ بگوید من به شما علاقه دارم، در این روایات هم این چنین آمده. وقتی روز قیامت از زوار امام حسین (علیه السلام) سؤال می‌شود شما به چه قصدی به زیارت امام حسین (علیه السلام) رفتید؟ می‌گویند: «به خاطر محبت رسول الله، فاطمه و علی، خطاب می‌آید: این‌ها خمسه‌ی طیبه هستند ملحق به آن‌ها شوید. شما با آن‌ها و در درجه‌شان هستید. بروید تحت لواء رسول الله که در دست امیرالمؤمنین است قرار بگیرید تا وارد بهشت شوید.»

قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادًا: أَيُّنَ زُورِ الْحُسَيْنِ؟ فَيَقُومُ عَنْقُ مِنَ النَّاسِ، فَيُقَالُ لَهُمْ: مَا أَرَدْتُمْ فِي زِيَارَةِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ؟ فَيَقُولُونَ: أَتَيْنَاهُ حُبًّا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَحُبًّا لِعَلِيِّ وَفَاطِمَةَ، وَرَحْمَةً لَهُ مِمَّا ارْتَكَبَ مِنْهُ، فَيَقُولُ لَهُمْ: هَذَا مُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ وَ فَاطِمَةُ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ فَالْحَقُّوا بِهِمْ، فَانْتَمَ مَعَهُمْ فِي دَرَجَتِهِمْ. (هدایة الأئمة إلى أحكام الأئمة عليهم السلام، ج-۵، ص: ۴۹۷)

۶. زیارت امام حسین علیه السلام در زندگی انسان چه تأثیراتی دارد؟

پاسخ این سؤال با ۳ روایت تقدیم می‌شود، البته احصاء فواید و تأثیرات زیارت در این مقال نمی‌گنجد:

روایت اول:

امام صادق (علیه السلام): «هر که یک سال بر او بگذرد و به زیارت قبر حسین (علیه السلام) نرود، خداوند یک سال از عمر او می‌کاهد و اگر بگویم که یکی از شما سی سال، پیش از اجل خود می‌میرد، راست گفته‌ام و این، برای آن است که زیارت امام حسین (علیه السلام) را ترک می‌کنید.

عن ابی عبدالله: مَنْ أَتَى عَلَيْهِ حَوْلٌ لَمْ يَأْتِ قَبْرَ الْحُسَيْنِ عَ نَقَصَ اللَّهُ مِنْ عُمَرِهِ حَوْلًا، وَ لَوْ قُلْتُ إِنَّ أَحَدَكُمْ يَمُوتُ قَبْلَ أَجَلِهِ بِثَلَاثِينَ سَنَةً لَكُنْتُ صَادِقًا؛ وَ ذَلِكَ أَنْكُمْ تَتْرَكُونَ زِيَارَتَهُ. (تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۴۳)

روایت دوم:

از امام صادق علیه السلام روایت شده: به خدا قسم، اگر در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام با شما سخن می‌گفتم، قطعاً، حج را به‌طور کلی رها می‌کردید، و هیچ‌کدام از شما حج نمی‌رفت، مگر نمی‌دانی که خداوند سبحان قبل از اینکه مکه را حرم خود بگیرد، کربلا را حرم امن و مبارک خود گرفت، ابن ابی یعفور عرضه داشت؛ خداوند حج بیت‌الله را بر مردم واجب نمود درحالی‌که ذکر از زیارت امام حسین علیه السلام نیاورد، حضرت فرمودند: اگرچه این‌گونه است، چراکه این چیزی است که خداوند آن را چنین قرار داده است، آیا نشنیده‌ای کلام امیرالمؤمنین علیه السلام را که: همانا کف پا (باطن قدم) سزاوارتر به مسح کشیدن نسبت به روی پا می‌باشد، لیکن خداوند مسح ظاهر پا را بر بندگان واجب نموده است، آیا نمی‌دانی که احرام بستن اگر در حرم بود، بهتر می‌بود، لیکن خداوند احرام بستن را در غیر حرم مفروض نمود.

عَنْ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ وَاللَّهِ لَوْ أَنِّي حَدَّثْتُكُمْ فِي فَضْلِ زِيَارَتِهِ لَتَرَكْتُمْ الْحَجَّ رَأْسًا وَمَا حَجَّ أَحَدٌ وَيَحْكُ مَا عَلِمْتُ أَنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ اتَّخَذَ كَرْبَلَاءَ حَرَمًا آمِنًا مُبَارَكًا قَبْلَ أَنْ يَتَّخِذَ مَكَّةَ حَرَمًا قَالَ ابْنُ أَبِي يَعْفُورٍ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ حَجَّ الْبَيْتِ وَكَمْ يَذْكُرُ زِيَارَةَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ وَإِنْ كَانَ كَذَلِكَ فَإِنَّ هَذَا شَيْءٌ جَعَلَهُ اللَّهُ هَكَذَا أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ بَاطِنَ الْقَدَمِ أَحَقُّ بِالْمَسْحِ مِنْ ظَاهِرِ الْقَدَمِ وَلَكِنَّ اللَّهَ فَرَضَ هَذَا عَلَى الْعِبَادِ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْأَحْرَامَ لَوْ كَانَ فِي الْحَرَمِ كَانَ أَفْضَلَ لِأَجْلِ الْحَرَمِ وَلَكِنَّ اللَّهَ صَنَعَ ذَلِكَ فِي غَيْرِ الْحَرَمِ (وسائل الشيعة/ج ۱۴/ص ۵۱۴)

روایت سوم:

امام صادق (علیه السلام) در مورد زیارت مزار امام حسین (علیه السلام): هر که او را زیارت کند، خداوند نیازهایش را برآورد و آنچه از امور دنیا که برایش اهمیت داشته را کفایت فرماید و همچنین زیارت امام حسین (علیه السلام) رزق بنده را زیاد می‌کند، و آنچه برای زیارت هزینه کند، برمی‌گردد.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي زِيَارَةِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ: مَنْ زَارَهُ كَانَ اللَّهُ لَهُ مِنْ وَرَاءِ حَوَائِجِهِ، وَكَفَى مَا أَمَّهُ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ، وَإِنَّهُ يَجْلِبُ الرِّزْقَ عَلَى الْعَبْدِ، وَيُخَلِّفُ عَلَيْهِ مَا يُنْفِقُ. (تهذيب الاحكام، ج ۶، ص ۴)

۷. در زیارت امام حسین (علیه السلام) چه خصوصیتی وجود دارد که این همه ثواب برای آن بیان می‌شود؟ مثلاً در

روایات آمده «زیارت قبر امام حسین مانند زیارت خداست»

بیشتر این روایات ترغیب و تحریص به زیارت است. به تعبیر استاد بزرگوار ما حضرت امام خمینی! دانه می‌ریزند تا کبوتر بگیرند. مردم با تشویق شدن به زیارت، به خصوص زیارت امام حسین (علیه السلام)، به سوی ولایت حرکت می‌کنند. زیارت امام حسین (علیه السلام) هم مظهر توکی است و هم تبری. همچنین زیارت ایشان و انس و ارتباط با آن حضرت، فضائل اخلاقی و صفات نیکوی انسانی مانند صبر، گذشت، ایثار و فداکاری را در وجود شیعیان، نهادینه می‌کند. (<http://www.almazaheri.ir>)

۸ آیا زیارت دسته جمعی میلیون‌ها اربعین می‌تواند تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مثبتی هم داشته باشد؟

نمونه‌ای از تأثیرات جهانی فرهنگ اربعین فرهنگ اقتصادی صحیح و اقتصاد فرهنگی در این مسیر است، چراکه به‌عنوان آغازی بر حذف دلار از مبادلات ایران و جهان اسلام، به زائرین ایرانی اربعین امسال توصیه شده برای مخارج خود (و یا حتی مبالغ احتیاطی همراه) دلار خریداری نکرده و تنها از ریال ایران و یا دینار عراق استفاده کنند. البته آثار بسیار زیادی داشته و این زیارت از بهترین رسانه‌های معرفی تشیع در جهان به شمار می‌رود.

۹. زیارت با پای پیاده در مسیرهای طولانی چه پیامی دارد؟

پیام مهم پیاده‌روی اربعین این است که انسان خود را برای سفر آخرت آماده کند آن‌هم با کوله باری سبک چراکه انسان هرچه کوله بارش سنگین‌تر باشد سخت‌تر حرکت می‌کند، بنابراین، آنچه در این مسیر می‌توان یاد گرفت و تجربه کرد حضور همه مردم از اقشار مختلف است حتی افراد بی‌بضاعتی که در زندگی شهری امروزه وسعشان کم باشد اما ایمان و اخلاص و باورشان بالا است. غبطه می‌خوریم وقتی می‌بینیم افراد معلول و روی ویلچیر در این مسیر قرار می‌گیرند.

مسئله بعدی در این پیاده‌روی اتحاد و یکپارچگی است یعنی در میان مردمی زندگی می‌کنیم با قومیت، رنگ و نژادهای مختلف. جذابیت زیارت اربعین به قدری زیاد است که نه فقط در میان شیعه بلکه در میان اهل سنت و حتی مسیحیان هم استقبال را می‌بینیم که حتی کلیمیان و مسیحیان موبک برپا کرده و به زائران امام حسین (علیه‌السلام) خدمت می‌کنند و عظمت عشق حسینی را تصویر می‌کشند.

سبک زندگی دینی به معنای گذشتن از مال برای برادران و خواهران دینی دیگر در موبک‌های ایرانی و عراقی به زیبایی به تصویر کشیده می‌شود، وقتی می‌توان چند روز این‌طور بود، باقی سال هم می‌توان چنین شد و این پیاده‌روی در واقع تمرین است برای رسیدن به مقام عالی انسانی که با زیارت امام حسین (علیه‌السلام) محقق می‌شود. (<http://qudsonline.ir>)

۱۰. محورهای اصلی زیارت اربعین چیست؟

الف: بیان هدف قیام امام حسین علیه‌السلام (فَاعْذِرْ فِي الدُّعَاءِ وَ مَنِّحِ النَّصْحَ وَ بَدَلْ مَهْجَتَهُ فَيْكُ لَيْسَتْ قَدَّ عِبَادِكَ مِنَ الْجَهَالَةِ وَ حَيْرَةِ الضَّلَالَةِ)

ب: فریفته نشدن از دنیا (مَنْ غَرَّتْهُ الدُّنْيَا وَ بَاعَ حَظَّهُ بِالْأَرْذَلِ الْأَدْنَى وَ شَرَىٰ آخِرَتَهُ بِالْثَمَنِ الْأَوْكَسِ وَ تَغَطَّرَسَ وَ تَرَدَّى فِي هَوَاهُ)

البته به موضوعاتی همچون (ترسیم سیمای امام حسین (علیه‌السلام) و ویژگی‌های آن حضرت، ترویج فرهنگ جهاد و شهادت، شناخت چهره مخالفان، تبری از دشمنان) نیز اشاره شده است.

۱۱. حکم قرائت زیارت اربعین چیست؟ مستحب یا واجب؟

به طور کلی زیارت امام حسین (علیه السلام) از نظر مراجع و فقها، مستحب است، نه واجب؛ علاوه بر اینکه روایات فراوانی بر استحباب زیارت امام حسین (علیه السلام) هست. سیره ائمه دین (علیهم السلام) و سیره مراجع و علمای بزرگ تشیع و سیره شیعه بر استحباب است، نه وجوب. بلکه در تشیع، استحباب زیارت، امری ضروری است و روایاتی که کلمه وجوب در آنها به کار رفته است، مراد استحباب مؤکد است و همه بزرگان دین، این جمع را پذیرفته اند. (<http://www.almazaheri.ir>)

۱۲. آیا زیارت کربلا در حال خوف و ترس جایز است؟

پاسخ این سؤال با دو روایت تقدیم می شود:

معاویه بن وهب از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: ای معاویه! زیارت قبر حسین علیه السلام را به جهت خوف و ترس، رها نکن.

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ لِي يَا مُعَاوِيَةُ لَا تَدَعُ زِيَارَةَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ ع لَخَوْفٍ فَإِنَّ مَنْ تَرَكَهُ رَأَى مِنَ الْحَسْرَةِ مَا يَتَمَنَّى أَنْ قَبْرَهُ كَانَ عِنْدَهُ أَمَا تُحِبُّ أَنْ يَرَى اللَّهُ شَخْصَكَ وَ سَوَادَكَ فِيمَنْ يَدْعُو لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ عَلِيٌّ وَ فَاطِمَةٌ وَ الْأَئِمَّةُ ع. (مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۰، ص: ۲۷۸)

در روایت دیگری محمد بن مسلم از امام باقر علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت از من سؤال کرد: آیا قبر حسین علیه السلام را زیارت کردی؟ گفتم: بله، اما با ترس و خوف. حضرت فرمود: ثواب این کار به اندازه ترس و خوف است. هر کس با ترس به زیارت قبر حسین علیه السلام بیاید، خداوند او را از ترس و وحشت، در روزی که مردم برای پس دادن حساب به خداوند جهانیان برمی خیزند، در امان نگه می دارد و در حالی که آمرزیده شده بازمی گردد و پیامبر صلی الله علیه و آله به دیدارش می آید و برایش دعا می کند و با نعمتی از خدا و فضلی بازمی گردد که هیچ بدی، به آن‌ها خدشه وارد نمی کند.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ فِي حَدِيثِ طَوِيلٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ع هَلْ تَأْتِي قَبْرَ الْحُسَيْنِ ع قُلْتَ نَعَمْ عَلَى خَوْفٍ وَ وَجَلٍ فَقَالَ مَا كَانَ مِنْ هَذَا أَشَدَّ فَالثَّوَابُ فِيهِ عَلَى قَدْرِ الْخَوْفِ وَ مَنْ خَافَ فِي إِيْتَانِهِ آمَنَ اللَّهُ رَوْعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ وَ انصَرَفَ بِالْمَغْفِرَةِ وَ سَلَّمَتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ وَ زَارَهُ النَّبِيُّ ص وَ دَعَا لَهُ - وَ انْقَلَبَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَ فَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُ سُوءٌ وَ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ. (كامل الزيارات، النص، ص: ۱۲۷)

در روایت دیگری از اصم بن بکیر به نقل از امام صادق علیه السلام آمده است که به آن حضرت عرض کردم؛ من وقتی در ارجان منزل می کنم، دلم شوق قبر پدرت را می کند، آنگاه بادلی لرزان و با ترس خارج می شوم و تا زمانی که برمی گردم از سلطان، بدخواهان و ارباب مصلحت، می ترسم. امام فرمود، ای پسر بکیر! آیا دوست نداری که خداوند تو را درباره ما ترسان ببیند؟ آیا نمی دانی کسی که به خاطر ما بترسد، خداوند او را در سایه عرش خود قرار می دهد و با حسین علیه السلام در زیر عرش هم سخن می شود و خداوند او را در اضطراب و

پیشانی‌های روز قیامت که مردم در اضطراب و پریشانی هستند، در امان نگه می‌دارد و اگر مضطرب و پریشان شود، ملائکه به او قوت قلب بدهند و با بشارت بر او قلبش را تسکین دهند. (کامل الزیارات / ترجمه ذهنی تهرانی، ص: ۴۰۹)

۱۳. با اینکه خلفا و حکام ستمگر، طی دوران مختلف، چندین مرتبه حرم حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) را با خاک یکسان کرده و به آب بستند، آیا مکان حرم مطهر و قبر کنونی، جایگاه اصلی و مدفن حضرت امام حسین (علیه السلام) است؟ از چه راهی این مطلب اثبات می‌شود.
آیت الله مظاهری دامت برکاته:

ائمه طاهرین (علیهم السلام)، قبور مطهره ائمه قبلی را عملاً امضا فرموده و رفت و آمد در آن امکان مبارکه داشته‌اند و این بهترین دلیل است. (<http://www.almazaheri.ir>)

۱۴. محدوده حرم سیدالشهداء (علیه السلام) در زمان فعلی کجا است؟

حرم کلیه ائمه طاهرین (علیهم السلام) آنجاست که ابدان مطهره آنها دفن است و رواق‌های متصل به آنها و هر رواقی که به آن اضافه شود، جزو حرم نیست و احکام حرم را ندارد، ولی مربوط به آن امام (علیه السلام) است. (<http://www.almazaheri.ir>)

۱۵. بعضی می‌گویند: «قبل از اذان صبح در حرم امام حسین (علیه السلام) بوی سیب به مشام می‌رسد» آیا این مطلب صحیح است؟

در برخی از روایات نظیر این مطلب آمده است، لکن این مسئله مربوط به کسانی است که شامه آنها حسینی است و به واسطه اتصال به ولایت، به مقاماتی رسیده و به درجاتی دست یافته باشند؛ همچنان که در همان روایات به این مطلب تصریح شده که: «فَإِنَّهُ يَجِدُهُ إِذَا كَانَ مُخْلِصًا» (<http://www.almazaheri.ir>)

۱۶. چه اسراری در زیارت اربعین امام حسین (علیه السلام) نهفته است که به فرموده امام عسکری (علیه السلام) این زیارت از نشانه‌های مؤمن به شمار می‌رود؟

باید توجه داشت اینجا تأکید بر زیارت اربعین است و گرنه زیارت عاشورا توصیه می‌شود، یعنی رازی در زیارت اربعین است که آن را امام حسن عسکری (علیه السلام) هم‌ردیف نماز قرار می‌دهد، بنابراین، اربعین امام حسین (علیه السلام) هم موضوعیت دارد به نشانه بندگی در درگاه خدا و هم طریقت یعنی قرب الی الله و دستیابی به ولایت خدا.

البته اصل زیارت امام حسین (علیه السلام) امری مستحب و دارای ثواب و حسنات است اما در عین حال برخی علما به دلیل برخی روایاتی که مؤمنان را ملزم به زیارت امام حسین (علیه السلام) می‌کند، جایگاه آن را در حد واجب

می‌دانند به‌ویژه در روز اربعین؛ یعنی بر کسانی که توانایی دارند حداقل یک‌بار در عمرشان واجب است همچون وجوب حج که علامه مجلسی هم پدر و هم پسر هر دو به علت کثرت روایاتی که وجوب زیارت امام حسین (علیه السلام) را بیان می‌کند، به این طریق متمایل‌اند!

۱۷. آیا به مشقت افتادن برای زیارت اربعین جایز است؟

جایگاه زیارت سید الشهداء (علیه‌السلام) نزد ائمه به‌اندازه‌ای مقام دارد که فرموده‌اند: اگر احتمال ضرر، در سفر حج بدهید به‌طوری که آن سفر شمارا به مشقت و رنج بیندازد، حج از شما ساقط است؛ اما در مسیر زیارت امام حسین (علیه‌السلام) تمام سختی‌ها اعم از گرسنگی، تشنگی، پیاده‌روی، و طی جاده‌های طولانی همگی از پاداش برخوردار است؛ و حتی در برخی از روایات آنانی که توانایی زیارت دارند و نمی‌روند مورد سرزنش ائمه طاه‌رین قرار گرفته‌اند؛ حنان از قول امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: «حنان می‌گوید: به امام صادق عرض کردم، چه می‌فرمایید درباره زیارت قبر مطهر حضرت حسین بن علی، زیرا از بعضی راویان احادیث شما به ما خبر رسیده که زیارت قبر آن حضرت با ثواب یک حج و عمره برابر است؟ امام فرمود: تعجب نکن کسی که می‌گوید به همه این ثواب می‌رسد؛ ولی تو قبر آن حضرت را زیارت کن و به آن حضرت جفا نکن، زیرا که آن حضرت سید جوانان شهید و سرور آقای جوانان اهل بهشت و همچون یحیی بن زکریا است و آسمان و زمین بر این دو نفر گریست. (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص: ۴۵۱)

۱۸. با توجه به اینکه در مسیر زیارت، مردان و زنان به‌صورت مختلط و پیاده در مسیری طولانی هستند. و اختلاط با نامحرم کاری حرام و زیارت امری مستحب است، آیا ترک پیاده‌روی افضل نیست؟

اولاً: این‌گونه اختلاط حرام نیست و کسی از فقها، فتوا به حرمت این‌گونه اختلاط نداده است. اختلاطی که از ازدحام ناشی می‌شود، مثل اختلاط در حج، نماز جمعه، نماز عیدین و پیاده‌روی برای زیارت امام حسین (علیه السلام) و ازدحام داخل حرم شریف، خودبه‌خود حرام نیست؛ بلکه فقها به‌طور عام فتوا به کراهت داده‌اند. نوعی از اختلاط هم به معنای معاشرت و ارتباط نزدیک زنان با مردان بیگانه است که معمولاً در مدارس و ادارات دولتی و بیمارستان‌ها و امثال آن فراوان و مدام اتفاق می‌افتد و آیت‌الله خوئی فتوا به حرمت آن داده‌اند. بنابراین اگر در زیارت پیادگان اختلاطی باشد، از نوع اول است که حرام نیست.

ثانیاً: برفرض که اختلاط از نوع دوم، از برخی اشخاص کم‌اراده و ضعیف‌النفس پدید آید؛ این سبب ترک سنت دینی نمی‌شود؛ و‌گرنه اکثر واجبات عبادت که در آن نوعی آمیختگی دو جنس وجود دارد، مثل حج و نماز جمعه و نماز عیدین و نماز میت و غیر آن باید تعطیل شود. از زراره نقل شده است:

امام باقر (علیه السلام) در تشییع جنازه مردی از قریش حضور داشتند و من و عطا هم بودیم. وقتی زنی فریادی زد، عطا گفت: یا ساکت شو یا من برمی‌گردم. زن سکوت نکرد و عطا بازگشت. من به امام عرض کردم که عطا بازگشت. حضرت فرمود: چرا؟ سخن او را یادآور شدم. حضرت فرمود: «به راه ادامه بده. ما اگر همراه با حق،

منکری دیدیم، نباید حق را رها کنیم؛ و گرنه حق مسلمانی را ادا نخواهیم کرد.» وقتی امام بر جنازه نماز خواند، خویشان میت گفتند: شما توان ندارید؛ باز گردید؛ خداوند شمارا اجر دهد. اما حضرت از ناتمام گذاشتن مراسم تشییع خودداری کرد و بازنگشت. (الکافی، ج ۳، ص: ۱۷۱)

۱۹. آمارها حاکی است که در سال ۱۴۳۴ قمری، شش هزار موبک برای پذیرایی از زائران برپا شد (که این مواکب هزینه‌ای بالغ بر ۱۵۰ میلیارد تومان را در برداشته است) نظر به هزینه‌های هنگفت این سفر زیارتی، بهتر نیست این هزینه برای مخارج فقراء مصرف شود؟

پرداخت هزینه‌ها دو نوع است: گاه واجب است و گاهی مستحب. انفاق واجب، مثل پرداخت هزینه افراد تحت تکفل و زکات و خمس و کفارات و آنچه به دلیل نذر در مورد خاص داده می‌شود. اما انفاق مستحبی، مثل صدقه و تبرعات و اوقاف و آنچه فی سبیل الله هزینه می‌گردد.

در مورد انفاق‌های واجب که برای تأمین نیاز فقرا و ایتم سادات و غیر آنان واجب است، مؤسسات دولتی و مردمی باید به گردآوری و هزینه کردن زکات و خمس و کفارات مالی در جای آن اقدام کنند و حق ندارند آن را در غیر از موارد تعیین شده، حتی در شعائر حسینی هزینه کنند. اما نذورات و انفاق‌های مستحب با انواع گوناگون آن، تابع نیت نذر کنندگان و هزینه کنندگان است. به هر نیتی که نذر کرده‌اند، باید طبق آن هزینه شود و انفاق‌های داوطلبانه هم به اختیار خود اشخاص است که صرف چه کاری کنند. اموالی که در مسیر اربعین و زیارت امام حسین (علیه السلام) هزینه می‌شود، مانند نذورات برای شعائر حسینی و انفاقات داوطلبانه و صدقات و تبرعات و اوقاف خاص این مراسم است و کسی حق ندارد نذورات این راه را صرف کار دیگری کند یا مردم را به هزینه کردن اموال خود در کاری دیگر مجبور نماید. (<http://www.hawzah.net>)

۲۰. با توجه به اینکه در دین اسلام حضور زنان در جامعه برای تردد به مساجد مکروه دانسته شده و ماندن در خانه را ترجیح داده، آیا استحباب زیارت برای زنان نیز هست؟

اسلام که برای محفوظ ماندن زن از نگاه نامحرم بسیار توصیه می‌کند حتی الامکان زن از خانه خارج نشود ولی برای زیارت امام حسین (علیه السلام) آن را مستحب دانسته است. أم سعید احمسیه زنی است که امام صادق (علیه السلام) به او فرمودند «یا أم سعید تزورین قبر الحسین قالت قلت نعم فقال لی زوریه فإن زیاره قبر الحسین واجب علی الرجال والنساء» (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص: ۴۳۷)، البته کلمه واجب به معنای وجوب فقهی نیست بلکه همان استحباب مؤکدی است که برای زیارت امام حسین (علیه السلام) در مورد مردان هست. زن که در اسلام معاف از جهاد در راه خداست، جهاد در راه خدا جایی است که انسان برای حفظ و دفاع از دین خدا قیام کند. زن از این جهاد معاف است، اما در مورد زیارت امام حسین (علیه السلام) ترغیب شده که زنان نیز مشرف شده و قبر ابی عبدالله (علیه السلام) را زیارت کنند.